

marginales radiantes. Achenia 1—1½ mm. longa, fulva, puberula, epapposa vel pappo brevissimo pauciseto coronata. Habitat in Romania ad marginem silvae prope viam ferream Mihai Bravul. Dicata in honorem professoris FL. DOMŒA.

A *C. stenolepis* KERN.-től kölcsönözte termetét, elágazási módját, pókhálósan gyapjas mezét, a levélszeletek szélességét, a függelékek szálal végének tollas rojtozottságát, melynek vége kihegyezett háromszög alakú.

A *C. jurineaeifolia* Boiss. befolyására mutatnak a szárnyasan hasogatott levelek és ezeknek szeletei, az ágak levélzete, a kisebb fészkek, a fészkepikelyek nagysága és alakja s a kisebb termés.

Diese Pflanze hat von *C. stenolepis* den Wuchs, die Art der Verzweigung, die spinnwebig-wollige Bekleidung, die Breite der Blattabschnitte, federige Befransung der dünnen Enden der Anhängsel, deren oberes Ende zugespitzt dreieckig ist.

Auf den Einfluss von *C. jurineaeifolia* weisen die fiederspaltigen Blätter und die Form der Abschnitte, die Beblätterung der Zweige, die kleineren Köpfchen, Form und Dimension der Anhängsel und die kleineren Früchte hin

Adatok Turóc vármegye flórájához.

Beiträge zur Flora des Komitates Turóc.

III. Közlemény. — III. Mitteilung.

Irta: Margittai Antal (Stubnyafürdő).
Von: Margittai Antal (Stubnyafürdő).

1911 szeptember havában az állami tanítóképzőintézetet Znióváraljáról áthelyezték Stubnyafürdőre s így a Znióváraljától nehezen megközelíthető és florisztikai szempontból igen érdekes Nagy-Fátrához közelebb jutottam. Az 1912. évet úgyszólván teljesen arra használtam fel, hogy a Nagy-Fátra flóráját átkutassam. A terület, melyet botanikai szempontból bejártam, a N.-Fátrának az a része, amely a Krizsnán eredő és Stubnyafürdő mellett elfolyó Zsarnovicza-patak és a Vág-folyó közé esik. A N.-Fátra eme része úgyszólván tisztán mészkőből áll s különösen a Gagyeri völgy környékén a mészsziklák valóságos Eldoradójába juthatunk. Bár igen tekintélyes ama botanikusoknak száma, kik a N.-Fátra eme sziklás részét felkeresték már, mégis érdemes ezeket a sziklákat ismételtén átkutatni, mert érdekes adatokat és újdonságokat még mindig lehet rajtuk találni. Midőn tehát a N.-Fátra eme részének újbóli átkutatását tűztem ki céloomul, fáradságomat siker is koronázta, amennyiben úgy a megye, mint pedig a N.-Fátra flóráját illetőleg újabb adatokkal bővitem az irodalmat. A N.-Fátra

völgyei közül bejártam a Zsarnovicza-, a Nedozeni, a Raksai és a Gagyeri völgyet, a csúcsai közül a Krizsnát, a Dryenokot, a Tlsztát, a Pustalovčát, a Ploskát, a Csernikament és a Klakot. Florisztikai szempontból mindenesetre érdekesebbek a csúcsok. A fentnevezett összes csúcsok közös érdekességei: a *Knautia turocensis*, a *K. hungarica* és a *K. pterotoma*. A ol az egyik fellép, ott mindig megtalálható a másik kettő is. De úgyszólván minden csúcsnak megvan a maga specialitása is, amelyik a többiekén elő nem fordul. A Krizsnán és a Pustalovčán ilyen érdekesség a *Hypochaeris carpatica*. Ez utóbbi különben még mindig egy figyelemreméltó s további vizsgálódást igénylő növény. A Klaknak érdekes növénye a *Pedicularis exaltata* Bess. f. *carpatica* ANDRAE s oldalán a *Telekia speciosa*, a Csernikamennek a *Saussurea discolor* és a *Sorbus Chamaemespilus*, a Dryenoknak a *Daphne Cneorum* L. és a *Gentiana Fritschii*, mely utóbbit 40—50 cm. magas, bokrosan elágazó, igen termes alakjában szedtem. Végül egy ízben fentjártam a Kriván-Fátrában is és az arra nézve új adatokat szintén felsorolom cikkemben.

Adataim a következők:

Asplenium septentrionale (L.) Hoffm. Az Amonsziert mészsziklái. Stubnyafürdő mellett.

Equisetum variegatum Schleich. A Valesa-patak mentén, a Valesai völgyben; a vasúti árokban, Stubnyafürdő mellett.

Lycopodium alpinum L. Fűves helyen a Kis-Kriván-csúcs alatt, a turóci oldalon c. 1650 m. magasságban.

Potamogeton crispus L. A Turóc-folyóban, Dubovó mellett.

Holcus lanatus L. Fűves térségeken a Dubovói erdőben, Stubnyafürdő mellett.

Sieglingia decumbens (L.) Bernh. Fűves helyeken a Dubovói erdőben, Stubnyafürdő mellett; réteken a Suchy oldalán, a Kriván-Fátrában; réten a Lubochnói völgyben, a Nagy-Fátra hegycsoportban.

Molinia caerulea (L.) Muhl. Nedves réteken. Stubnyafürdő mellett.

Festuca gigantea (L.) Vill. A Sztrecsényi szorosban.

Bromus inermis Leyss. A Sztrecsényi szorosban.

Lolium temulentum L. var. *macrochaeton* A. Br. Len között Cseresnyés fölött.

Cuciera europaea (L.) Koel. Árnyékos helyeken, a Sztrecsényi szorosban.

Trichophorum oliganthum (C. A. Mey.) Fritsch. (= *Heleocharis alpina* (Schleich.). Eddig a *T. oliganthum*-ot csak Szepes- és Liptómezyéből ismerjük. 1912. év június havában sikerült azt Turóczmezyében is megtalálnom. A *T. oliganthum* Turóczmezyében az úgynevezett Nedozeni mocsárban terem. A nevezett mocsárhoz legkönnyebben úgy juthatunk, ha a Raksa községen keresztül-folyó patak mentén haladunk a Raksai völgy felé (a nép Cyela-

men-völgynek nevezi, a benne seregesen termő *Cyclamen* után) Miután Raksa községet elhagytuk, már csak egy fél km.-t kell gyalogolnunk s már ott vagyunk a Nedo-zori mocsárnál. A Nedo-zori mocsár területe egynéhány ha. nagyságú. Az év minden ide-jében víz borítja a területet; csak itt-ott emelkednek ki apró, tufás dombocskák. Ezekben terem a *Trichophorum*.

Heleocharis pauciflora (LIGHTF.) LINK. A Lubochnoi völgyben, közvetlenül a villányos vasút mentén, egy mocsaras árokban.

Heleocharis uniglumis (Lk.) SCHULT. A Gagyeri völgyben, a fűrészmalom előtt.

Carex vulpina L. Árokban a Dubovói erdőben, Stubnya-fürdő mellett.

Carex teretiuscula GOOD. Tőzeges, ingoványos réteken Raksa és Háj között.

Carex canescens L. Nedves réteken a Dubovói erdőben, Stubnyafürdő mellett; a vasúti árokban Stubnyafürdőn; legelőn a Kis-Krivánon c. 1500 m. magasságban.

Carex remota L. A Gagyer-patak mentén a Gagyeri völgy felső részében.

Carex Goodenowii GAY. f. *turfosa* FRIES. Nedves réteken, Stubnyafürdő mellett.

Carex humilis LEYSS. Mészsziklákon, füves helyeken a Raksai völgyben; a Háji erdőben; a Dryenokon.

Carex ornithopoda WILLD. Árnyékos erdőben, Háj mellett.

Carex pullescens L. Nedves helyeken, Stubnyafürdő mellett.

Carex secalina WAHLBG. Vizenyős réteken Raksa és Háj között.

Carex brachystachys SCHRNB. A Cserni-Kamen mészszikláin, a Nagy-Fátrában.

Carex flava L. Nedves réteken, Stubnyafürdő mellett és a Klak alatt, a Nagy-Fátrában.

Carex Oederi EHRH. Stubnyafürdőn, a parkban.

Schoenus ferrugineus L. Tőzeges, mocsaras réteken Raksa és Háj községek között, a réten keresztül folyó patakozás jobb partján.

Veratrum Lobelianum BERNH. A Klak-havason, a Nagy-Fátrában.

Allium sibiricum L. Nedves réteken, források körül a Ploskán, a Nagy-Fátrában.

Scilla bifolia L. A Stubnya-patak partján, Stubnyafürdő és Divék között.

Muscari comosum (L.) MILL. Vetések között, Mosócz környékén.

Orchis maculata L. var. *candidissima* (KROCK.) MAX SCHULZE. Hegyi réten, Dubovó mellett.

Orchis Moori L. Réteken, Alsóstubnya mellett.

Goodyera repens (L.) R. BR. Fenyveserdőben a Gagyeri völgyben levő fűrészmalom körül.

Quercus sessiliflora SM. var. *aurea* WIERZB. Az Ámonszirten c. 700 m. magasságban, Stubnyafürdő mellett.

Rumex scutatus L. Törmelékes talajon a Suchy-havason, a Kriván-Fátrában.

Rumex obtusifolius L. f. *purpureus* POIR. A Krizsna alatti réteken.

Gypsophila repens L. A Szokol-sziklán, a Gagyeri völgyben.

Cerastium semidecandrum L. Meszes talajon, Háj mellett.

Aconitum firmum REICHB. Sziklás, füves helyeken a Suchyn, a Kriván-Fátrában.

Aconitum variegatum L. A Tlszta nyugati oldalán; f. *angustilobium* SER. a Zsarnovicza-völgyben.

Ranunculus aureus SCHLEICH. Réteken, a Krizsnán.

Ranunculus auricomus L. Réteken a turóczi medenczében Stubnyafürdőtől délre közönséges.

Thalictrum collinum WALLR. A Várhegyen, Znióvárálja mellett; a Szokol-sziklára vezető úton a Gagyeri völgyben; a Tlsztán.

Papaver Argemone L. Vetések között a vasút mentén, Stubnyafürdő körül.

Roripa repens BORR. (*R. amphibia* × *R. silvestris*). A Béli patak mentén a Kriván-Fátrában.

Capsella apetala KOCH. Tarlókon, Znióvárálja mellett.

Erysimum pannonicum CR. Az *E. pannonicum* elterjedésének eddig ismert legészakibb határa a Kárpátok völgyeiben a turóczi megyei «Gagyeri völgy» és a znióváráljai Várhegy volt. A Vág mentén eddig csak a Vágréve melletti Manin-szorosig észlelték. 1912-ben megtaláltam a vasúti híd körül Kralován mellett, Liptómezyében és az Árva-völgyben, az Árva-folyó partján.

Sedum marimum (L.) ARNYÉKOS mészsziklákon, a Zsarnovicza-völgyben.

Sedum atratum L. A Suchy-havason s a Suchy és a Kis-Kriván közti gerinczen sziklákon és törmelékeken szórványosan mindenütt vegetál e kis növény.

Sorbus Chamaemespilus (L.) CR. A Cserninkamenen és a Suchyn a törpefenyők között és a *S. sudetica* (TAUSCH) NYM. társaságában. A Suchyn a kettőnek hybridje is terem c. 1400 m. magasságban.

¹ *Rubus serpens* WHE. A Béli patak mentén, a Kriván-Fátrában.

Rubus hirtus W. K. ssp. *Kaltenbachii* METT. Ugyanott.

Rubus plicatus W. et N. ssp. *opacus* FOCKE. A Dubovói erdőben, Stubnyafürdő mellett.

¹ Rubusaimat és rózsáimat KUPCSOK S. úr határozta meg. Fogadja ez úton is hálás köszönetemet.

Rubus Idaeus L. var. *incrimis* G. BR. A Gagyeri völgyben.

Potentilla thuringiaca BERNH. Réten a Ploskán.

Potentilla alba L. Erdők, szélén, Stubnyafürdő és Dubovó mellett.

Potentilla recta L. U. o.

Alchimilla arvensis (L.) SCOP. Parlagokon és legelőkön, Dubovó mellett.

Rosa pendulina L. f. *pubescens* KOCH. A Tlsztán; a Suchyn a Kriván-Fátrában c. 1400 m. magasságban, f. *adenosepala* BORB. A Tlsztán.

Rosa pimpinellifolia L. f. *typica* CHRIST. és f. *spinosissima* KOCH. A Tlsztán.

Rosa canina L. f. *glaucescens* DESV. A Dubovói erdőben; a Kalvária alatt, Znióváralja mellett. f. *lutetiana* BACK. A Tlsztán; Kralován, Cseresnyés környékén; a Jankova és a Kalvária alatt, Znióváralja mellett, f. *frondosa* BRAUN. Turesek, Károlyfalva és Cseresnyés környékén. f. *montivaga* DÉSÉGL. Cseresnyés körül. f. *oxyodonta* KERN. Cseresnyés és Károlyfalva körül. f. *senticosa* ASCH. Kralován mellett. f. *fissidens* BORB. Cseresnyés. Kralován és Károlyfalva körül; a Jankova és Kalvária alatt, Znióváralja mellett. f. *Tourangiana* DÉS. Cseresnyés és Kralován körül. f. *lutetiana* BECK. verg. ad *Tourangiana* Znióváralja mellett. f. *fallens* DÉS. Kralován körül; a Jankova alatt Znióváralja mellett. f. *insignis* GRÉN. Cseresnyés környékén. f. *breviceps* JORD. A Horkiban Znióváralja mellett. f. *spuria* ROUY. A Kalvária és Jankova alatt, f. *nitens* DESV. u. o. f. *flexibilis* DESV. u. o. f. *oxyphylla* RIP. A Jankova alatt, Znióváralja mellett.

Rosa incana KIT. Turesek és Cseresnyés körül.

Rosa dumetorum THUILL. A Horkiban, Znióváralja mellett. f. *plathyphylla* CHRIST. Cseresnyés környékén. f. *ramealis* PUG. u. o. f. *semiglabra* RIP. Kralován mellett. f. *solistitialis* BESS. Kralován körül; a Jankova alatt, Znióváralja mellett. f. *obscura* PUG. Károlyfalva körül. f. *Thuillieri* CHRIST. A Jankova alatt, Znióváralja mellett.

Rosa glauca VILL. Kralován körül; a Kalvária és a Jankova alatt Znióváralja mellett. f. *complicata* GRÉN. Kralován körül. f. *falcata* PUG. Cseresnyés környékén.

Rosa coriifolia F. f. *venosa* CHRIST. Kralován mellett.

Rosa tomentosa SM. f. *micans* DÉSÉGL. Cseresnyés körül. f. *subadenophylla* BORB. u. o. f. *Tunoniensis* DÉSÉGL. A Suchy-völgyben, a Nagy-Fátrában. f. *Brigantiana* BORB. A Kalvárián, Znióváralja mellett.

Rosa sepium THUILL. f. *inodora* FR. A Jankova alatt, Znióváralja mellett.

Rosa biserrata f. *adscita* DÉS. A Kalvária alatt, Znióváralja mellett. f. *oblonga* DÉS. et RIP. A Jankova alatt, Znióváralja mellett.

Rosa subglabra BORR. A Horkiban Znióvárálja mellett.

Cytisus serotinus KR. A *Cytisus serotinus*-t legelőszőr KITAIBEL találta a Nagyhegyen Munkács mellett s ugyancsak ő írta le ezt a fajt. KITAIBEL ezenkívül még Mernyiknél, Varannó mellett is gyűjtötte. SIMONKAI L. «Néhány észrevétel Vinna és Homonna vidékének flórája» c. cikkében (Magy. Bot. lap VI. p. 235) felsorolja Vinna várhegyéről, ahol 1906 augusztus hónapban szedte. Ugyancsak e cikkében a *C. serotinus* előfordulásának két végső határát Munkács és Varannó környékén állapítja meg s az Északkeleti Kárpátokra vonatkozólag egyik jellemző endemikus növényfajnak mondja, mert máshonnan, mint innen, nem ismeretes.

Bereg megyének a síkkal érintkező dombjait Ungmegyétől egészen Beregszászig átkutattam. Ezeken a dombokon, különösen a szőlők fölötti cserjés, füves helyeken mindenütt megtalálható a *C. serotinus*, némely helyen seregesen is. Legtöbbet láttam a Csernekhegyen Munkács mellett. Az egész hosszú vonalon keresztül azonban mindenütt csak az Alfölddel közvetlenül érintkező dombokon marad meg s sehol sem hatol beljebb az Erdőskárpátokba. Minthogy Beregszász mellett a Nagyhegyen is begyűjtöttem a *C. serotinus*-t, azért ennek déli határát Beregszászig kell lejjebb tolnunk.

PAN is endemikusnak tartja a *Cytisus serotinus*-t a Keleti Kárpátokra nézve (Grundzüge der Pflanzenverbreitung in den Karpathen II. Band p. 66), nekem azonban sikerült megállapítanom, hogy ez az *Cytisus* átlépi a kassa-eperjesi vonalat, a mennyiben 1911 év június havában Turóczmegyében is megtaláltam. Hogy a *Daphne Cneorum*-ot Blatnicza környékéről meggyűjtsem, a Blatniczai völgyből a Szokol sziklához vezető gerincere másztam s a gerincnek, a völgy felé eső részén kerestem a *Daphne*-t. A *Daphne*-t nem sikerült megtalálnom s így ezt illetőleg kirándulásom negatív maradt. A gerincnek a völgy felé eső szikláin azonban egy *Cytisus*-t vettem észre, amelynek igen megörültem, mert tudtam, hogy a megyéből eddig csak a *C. nigricans* lett publikálva. E *Cytisusból* több ivre valót gyűjtöttem s a helyszínen nem igen vizsgáltam meg közelebbről a begyűjtött anyagot.

Otthon azután vizsgálat alá vettem az anyagot, amikor is észrevettem, hogy nem egy, de kétféle *Cytisus*-t gyűjtöttem. Az egyikről csak szélén szőrös terméséből azonnal láttam, hogy a *Cytisus ciliatus* WAHLBG., a másikkal azonban nem boldogultam, noha összehasonlítva a munkácsi *C. serotinus*-sal észrevettem a megegyezést, de nem mertem elhinni, hogy az Erdőskárpátok eme endemikus növényét itt messze nyugaton megtaláljam. A növényt revideálás céljából DR. DÉGEN Á. úrnak (ez úton is hálás köszönetet mondok érte) küldtem, aki értesített, hogy a gyűjtött zanót csakugyan *C. serotinus* KR. Érdekessé teszi a leletet az a körülmény is, hogy a klasszikus lelőhelyen mindenütt trachyttalajon

s legföljebb 400 m. magasságig terem, Turóczmegyében azonban meszes talajon s kb. 900 m. magasságban fordul elő.

C. ciliatus WAHLBG. Az előbbi társaságában.

Trifolium badium SCHREB. Nedves réteken, Turesek mellett.

Astragalus danicus RETZ. Fűves térségen, Szent-György mellett.

Linum flavum L. Raksa és Háj közt fekvő és a vetések közül kiemelkedő dombok oldalán seregesen. Gyéren a Tlsztán c. 800 m. magasságban, ahol HULJÁK J. barátommal gyűjtöttük.

Callitriche verna L. Nedves helyeken a Dubovói erdőben, Stubnyafürdő mellett.

Hypericum humifusum L. Parlagokon és legelőkön Dubovó mellett az *Alchimilla arvensis* társaságában.

Hypericum quadrangulum × *tetrapterum* LASCH. A Béli patak mentén a Kriván-Fátrában.

Viola lutea HUDS. A Krizsna, Pustalovča és a Ploska havasok tetején, a Nagy-Fátrában.

Daphne Cneorum L. TUZSON J. a turóczy *D. Cneorumot* *Verloti*¹⁾ néven különbözteti meg s a «Botanikai Közlemények» 1911. évi 5—6 füzet 15. oldalán felsorolt lelőhelyek közt felemlíti Blatniczát és az Osztry-vrch-et, ahol a *D. Verloti*-t TEXTORIS BELLA, blatniczai postamesternő gyűjtötte.

TUZSON J. azonban tévedett, a mikor a turóczy *Daphne*-t *Verloti* (GREN. et GODR.) MEISSN.-nek mondja, amennyiben a turóczy *D.* csak átmeneti alak a *D. Cneorum* és *Verloti* között, sőt hazánkban egyáltalában nem is terem a *D. Verloti*. Ez évben ugyanis sikerült a turóczy *Daphne*-ből bő anyagot gyűjtenem, mely anyagot revideálás céljából beküldtem DR. JÁVORKA SÁNDOR úrnak, a ki volt szives az anyagot tüzetesen megvizsgálni s cikkem részére az alább közölt véleményét átengedni, amiért ez úton is hálás köszönetet mondok. DR. JÁVORKA SÁNDOR úr véleménye a következő:

«A Fátra «Osztri vrch» és «Drjenok» hegyén növő *Daphne Cneorum* egyes példányai amaz aránylag nyulánk és keskeny és röviden kihégyezett levelű alakokkal egyeznek meg, melyek a *D. cneorum* *Verloti* (GREN. et GODR.) MEISSN.-hez képeznek átmenetet, de vele nem teljesen azonosak. GREN. et GODR. diagnózisa és a locus classicus-ról való számos példány tanúsága szerint ugyanis a *D. Verloti*-nak a keskeny és rövidesen kihégyezett levélen kívül még aránylag keskenyebb lepelcimpája is van, a mit a hazai példányokon nem látni. Viszont azonban a *D. Verloti* locus classicusán is teremnek oly példányok, melyeknek levelei már szélesebbek s hegyükön az apró szálkahegy mellett többé-kevésbé lekerekítettek. Ilyen értelemben szerintem legcélszerűbben tárgyalja a *D. Cneorum* alakkörét, igen nagy herbáriumi anyag alapján KESSLER, Engler's Bot. Jahrbücher XXV. (1898) 77—82. oldalán.

¹⁾ Barátainknak és ismerőseimnek szintén e név alatt küldtem szét.

KESSLER a tompább, szélesebb levelű *D. Cneorum* mellé MEISSNER nyomán mint β -t állítja a keskenyebb, hegyesebb, keskenyebb levelű és keskenyebb lepelcimpájú *D. Verloti* GREN. et GODR.-t. A két levélalak közt a *D. Cneorum* elterjedési körében minden képzelhető átmenet — és pedig többnyire egymás mellett, mint azt pl. a fátrai példányok is bizonyítják — megtalálható s KESSLER szükségtelennek tartotta ezeket az átmeneteket új nevekkel megjelölni. Ilyen legtöbbször egymás mellett növvő átmeneti alakokat Tuzson különböztet meg a Bot. Közl. X. (1911) 150—152. oldalán *f. oblonga*, *f. arbusculoides* néven. Ezek a nyúltabb, tompább levelű alakok meglehetősen egyenértékűek annyira, hogy pl. a Nemzeti Múzeum herbáriumában egyes *D. Cneorum*, *f. oblonga*-, *f. arbusculoides*-, *f. dilatata*-, *f. Verloti*-nak determinált példányok közt különbséget találni nem lehet. A GRENIER et GODRON és KESSLER értelmében vett *D. Cneorum* β . *Verloti*, mint előbb említettem, nem terem az országban, mert az annak determinált példányokon a lepelczipák szélesebbek a *D. Verloti*-énál s így, ha elfogadjuk azt, hogy a *D. Cneorum* sokszor ugyanazon a tövön fellépő alaksorozatának minden tagját meg kell nevezni, a Tuzson által az ország különböző pontjáról (Somogy-, Szatmár-, Turóc-, Szepes-, Csikmegye) *Verloti* néven közölt alaknak még mindig nincs neve. Megjegyzem még, hogy a Pyreneusokból közölt *f. pyrenaica* Tuzson leírásának megfelelő alakok nálunk is találhatók. A *f. pyrenaica*-ról még eldöntendő, hogy mily viszonyban áll a *D. Cneorum* var. *cantabrica* SEN. et PAU.-val is».

A *D. Cneorum* turóci előfordulására vonatkozólag még a következőket jegyzem meg.

WAGNER J. 1891-ben járt utoljára a megyében s amint «Turóc vármegye edényes növényei» cz munkájának 8. oldalán mondja, a vármegyében nem tudta megtalálni. Levélbeli értesítés alapján megtudtam TEXTORIS BELLA kisasszonytól, hogy a *D. Cneorum*-t 1890-ben gyűjtötte a Szokol-sziklához vezető gerinczen, Blatnica mellett, de azóta már kétszer kereste fel a lelő helyet, de nem tud a *D. Cneorum*-ra ráakadni. 1905-ben május vége felé az intézetünk növendékei közül, néhányan kirándulás alkalmából szintén szedték a *D. Cneorum*-t a Gagyéri-völgyben, s körülbelül meg is jelölték nekem a szedés helyét, de bár többször bejártam a Gagyéri-völgy északi hegyoldalait, május végén és június elején, sehol sem sikerült ráakadnom a *D. Cneorum*-ra. Valószínűleg az 1905-ben ott járt növendékeim teljesen lekopasztották s ezzel ki is pusztult arról a helyről. 1900-ban TEXTORIS kisasszony az Osztry-vrh.-on újból rábukkant egy 45—50 cm. magas, öreg, viharedzett bokorra, de míg a gyűjtött anyagot elhelyezte, az őt kísérő kis leányka teljesen lekopasztotta, ami megadta a bokornak a kegyelemdöfést, mert a bokor teljesen elpusztult. Azonban nem vészett ki a megye területéről, mert 1912-ben véletlenül újabb termő helyére akadtam. 1911 szeptember havában Znio-

váraljáról átköltözködött intézetünk Stubnyafüldőre. A vidék rám nézve új és ismeretlen volt s hogy a környéket némileg megismerjem, 1912 március vége felé megmásztam a Stubnyafüldőhöz közel fekvő s 1260 m. magas Dryenokot. A tetejének délre eső oldaláról akkor már eltűnt a hó. A tetőre érve egy zöldelő bokrocskát pillantottam meg s a legnagyobb meglepetésemre és öröömre megismertem a *D. Cneorum*-t. Ugyanakkor a tetőn még három bokorra akadtam. A hegy oldalait nem bírtam még akkor átkutatni, mivel hó borította őket. Június 6-án indultam el a Dryenokra, hogy a *D. Cneorum*-t begyűjtsem. Javában virított s a Dryenok tetejét és a keletre néző oldalát valósággal rózsaszínű köntösbe öltöztette, s kellemes illatával betöltötte az egész környéket.

Epilobium trigonum SCHRANK. A Klak alatt a Nagy-Tátrában.

Epilobium palustre L. f. *Schmidtianum* KOCH. Patak partján, Dubovo mellett.

Epilobium Dodonaei VILL. A vasút mentén, Kralován mellett.

Laserpitium Archangelica WULF. A Dryenokon; a Suchyn, a Kriván-Tátrában.

Monotropa multiflora (SCOP.) FRITSCH. f. *pauciflora* m. Inflorescentia 1—3 flora. Hab. in pinetis umbrosis in valle Gagyer ad pagum Blatnicza.

Primula digenea KERN. (*acaulis* × *elatior*). A Vedszeri-völgyben gyűjtöttem néhány tövel. Az egyik tövön az *acaulis* és *elatior* formák voltak együtt.

Primula austriaca WETST. Réteken, Cseresnyés fölött.

Gentiana verna L. A Dryenok és Klak tetején a Nagy-Tátrában.

Symphytum officinale L. (fl. alb.). Stubnyafüldő mellett.

Lycopsis arvensis L. Igen gyéren vetések között, Stubnyafüldő mellett és Dubovó körül.

Pulmonaria officinalis L. (fl. alb.) A Vriczkói- és Szlováni-völgyben.

Brunella vulgaris L. (fl. alb.) Füves helyeken Dubovó körül.

Lamium purpureum L. (fl. alb.) A temető körül, Zniováralja mellett.

Lamium amplexicaule L. (fl. alb.) Szántókon, Divék körül.

Salvia pratensis L. (fl. ros.) Füves térségen, Károlyfalva körül.

Verbascum austriacum SCHOTT. Sziklákon a Zsarnovicza-völgyben.

Linaria vulgaris MILL. cum *peloria*. Egy néhány darabot gyűjtöttem vetések szélén a Dubovó fölötti erdőben.

Succisa pratensis MCH. Nedves, vizenyős réteken Stubnyafüldő mellett.

Knautia arvensis (L.) COULT. var. *polymorpha* (SCHM.) SZB. f. *glandulosa* FROEL. Zniováralja mellett, a Kálvária alatt elterülő

réteken. A Suchyn, a Kriván-Tátrában egy igen halványlila színű alakja nő, melyen erősen meglátszik a *K. Ki aibellii* hatása.

Knautia arvensis (L.) COULT. var. *Kitaibellii* (SCHULT.) SZB. *f. lanceolata* (HOLUBY.) SZB. A Vriczkói-völgyben és a Horkiban, Zniováralja mellett. *f. Kossuthii* (PANT.) BORB. A Lubochnói-völgyben, a Tlsztán, a Klakon a Nagy-Tátrában: a Vriczkói-völgyben, Zniováralja mellett.

Knautia silvatica DUBY. var. *dipsacifolia* GODET. *f. vulgata* KITTEL. Cserjés helyeken Dubovó mellett *f. praesignis* BECK. A Krizsnán, a Csernikamenen a Nagy-Tátrában. *f. semicalva* BORB. A Zsarnovicza-völgyben, Stubnyafüldő mellett.

Knautia tirocensis BORB. A Nagy-Tátra magasabb, meszes talajú hegyeinek jellegzetes növénye. Megtaláltam a Krizsnán, a Csernikamenen, a Ploskán és a Pustalovcá havasokon. Ugyanezen a helyeken előfordul az előbbi társaságában a *Kn. hungarica* BORB. és a *K. pterotoma* BORB.

Campanula cervicaria L. Cserjésekben szálanként a Dubovói erdőben, Dubovó mellett.

Campanula Trachelium L. (*fl. alb.*). A Tlszta nyugati oldalán.

Adenostyles Kernerii SIMK. A Suchyn, a Kriván-Tátrában.

Filago germanica L. Parlagokon Dubovó mellett.

Filago minima FRIES. U. O.

Telekia speciosa (SCHREB.) BAUMG.

Az «Eperjes—Kassai» törésvonal növényföldrajzi szempontból éles határt von a Nyugati- és Keleti-Kárpátok közt.¹⁾ A *Telekia speciosa* eddig a Keleti-Kárpátoknak endemikus és jellemző növénye volt, noha Pax fentjelzett művének 186-ik oldalán maga is vallja, hogy ezt a vonalat kissé átlépi a *Telekia*. Valószínűleg a szepesmegyei előfordulását érti alatta. A rendelkezésemre álló irodalmi adatok, NYÁRÁDI E. GYULA, DR. JÁVORKA SÁNDOR urak felvilágosító útbaigazítása s végül saját tapasztalataim alapján azonban kimutathatjuk, hogy a *Telekia* lényegesen átlépi nyugat felé a Pax-féle vonalat s előfordulásának legnyugatibb határa a Nagy-Fátrában állapítható meg.

Bereg megyéből legelőször KITAIBEL említi, majd THAISZ L. (Magy. Bot. Lap. X. köt. 38—64.). Beregben még seregesezen terem a Vicsa-völgyben Szolyva-Hársfalva és Volócz között, ahol a vasút mentén a hegyek oldalait valóságos sárga köntösbe öltözteti. A sík területen lejön Hegyóraljáig (régén Podbering) és egy tövet láttam a Nyirses dűlőben Pózsaháza mellett is. A Vicsa-völgytől északra fekvő völgyekben mindinkább ritkább lesz, de azért szórványosan még mindig meg lehet találni. Magam a Szinyák-hegységben Szidorfalva mellett szedtem, közvetlenül Ungmegeye hatá-

¹⁾ DR. F. PAX «Grundzüge der Pflanzenverbreitung in den Karpaten» I. Band 65. old.

rán. Ung megyéből KITAIBEL közli Hluboka és Szerednye mellől (Additamenta 74. old.). Mind a két hely a Szinatora-Polyána hegyszakasznak az Alfölddel érintkező dombjai közt fekszik. Zemplén megyében Zámutó mellett HAZSLINSZKY szedte (Északmagyarország vir. 246. old.). Ezek mind megbízható adatok, de egy-szersmind a PAX-féle elmélet szerint a *Telekia* legnyugatibb elő-örsei.

SAGORSKI és SCHNEIDER azonban Szepes megyéből is közlik a *Telekia* előfordulását (Fl. d. Centralkarpaten I. p. 184), amely adatot valószínűleg SCHERFFEL AURÉL felkai gyógyszerésztől vették át (Magyarország Kárpát-Egyesület évkönyvének VI. köt. pag. 262.), aki a *Telekia*-t valóban Béla és Busóc között gyűjtötte 1872-ben augusztus 18-án; az eredeti példányt a Felkai Tatra Múzeum őrzi.

Hogy megtudjam, vajjon a *Telekia* ezen a helyen, vagy Szepesmegye más helyén meg van-e még, levelet intéztem Szepesmegye egyik kiváló ismerőjéhez, NYÁRÁDY E. GYULA úrhoz, aki levélben a következőkről értesített: «En augusztus elején (egy pár év előtt) felkerestem a lelőhelyet és alapos keresésem dacára nyomát sem találtam a *Telekia*-nak, pedig ott az orographiai helyzet oly egyszerű, hogy lehetetlen meg nem találni. Béla és Busóc községek 3-5 km.-re fekszenek egymástól (Késmárk közelében) s e távolság közepe táján metszi az utat a Tiefenseifen Graben nevű vízerecske, melynek mentén, az út jobb és balfelén is, sok fűzbokor van. Másutt az út mentén csak szántók vannak, csupasz a hely s így ott sehol sem teremhet. A Tiefenseifen Graben-ben azonban hiába tettem tüvé mindent, nem találtam meg».

E szerint tehát erről a helyről a *Telekia* kipusztult s így a *Telekia* eme szepesmegyei adatát törölni kell az irodalomból. Ha azonban Béla és Busóc között más füzes nines, mint a községektől e másfél km.-nyire fekvő Tiefenseifen Gr. füzése, úgy SCHERFFEL csak ezen a helyen szedhette. Ez a távolság már olyan tekintélyes, hogy megokadatoltnak tartom azt a nézetet, hogy e helyen vadon termett a *Telekia*. Sőt hiszem, hogy Szepesmegye más helyéről is elő fog kerülni, s csak ritkasága s — amint Liptó megyében tapasztaltam — elszigeteltsége miatt kerülte ki a botanikusok figyelmét.

Liptó megyéből legelőször BORBÁS említi a *Telekia*-t. (A Tatra-hegység nemzeti és növényzeti alapon. A budapesti V. ker. állami főreál isk. 1897/98. évi értesítője 21. old.) Fenyőházáról; a Vтерна-Hola-ról írott cikkében (Földrajzi Közlemények 1900 évi kötet 269. old.) általánosságban említi Liptó és Nyitramegyéből. Hogy vajjon Nyitramegyében ő vagy más szedte-e. azt a rendelkezésemre álló irodalmi adatokból nem tudtam megállapítani s herbariumában most még nem lehet utána nézni. BORBÁS herbariumának rendezése után, esetleg még nyugatabbra, Nyitrában

kell majd megállapítani a *Telekia* előfordulásának legnyugatibb határát. BORBÁS azonban nem állítja biztosan, hogy a *Telekia* Fenyőházán vadon terem, amennyiben a Balaton Edényes növényzete című munkájának 225. old. azt mondja: «Hazánk délkeleti hegyes-völgyes tájainak szép *Telekia*-ja ma már — talán inkább szél útján — a Kárpátok nyugati völgyeibe (Fenyőháza, Nyitra-megyébe) is megfészkelődött». BORBÁS-nak tehát az a véleménye, hogy a *Telekia* a szél útján került a Nagy-Fátrába.

Ugyancsak Fenyőháza mellett a Lubochnai-völgyben szedte (PAX: Grundzüge der Pflanzenverbreitung in den Karpaten II. Band p. 152.) PAX is. PAX az idézett munkájában annak a sejtésének ad kifejezést, hogy a *Telekia*-t a Lubochnai-völgybe az esetleg a Vág-völgyében letelepedett erdélyi románok hurcolták volna be, amikor valamikor régesrégén a Kárpátok mentén Morvaországig vándoroltak. Ezen állítását azzal bizonyítja, hogy a tót és román nyelvben az állattenyésztésre vonatkozó, egyes helységek és hegységek megnevezésére használt szavak közösek és őseredetűket a román nyelvben kell keresnünk. A második érvelő bizonyítéka pedig az, hogy DR. G. WEIGAND, a román nép kiváló ismerője Rózsahegy környékén a parasztok között román típusokat látott volna. PAX-nak mind a két bizonyítéka jöhiszemű tévedésen alapszik. Tudtommal románok észak-felé csak Máramaros megyében laktak. Beregben — pedig annak minden részét ismerem — románokat már sehol sem láttam. A többi északi és nyugati megyében a lakosság zömét már a ruthén, majd a tót nép alkotja. Liptóban sem a hagyományokból, sem pedig a történeti feljegyzésekből meg nem állapítható, hogy e helyen valaha románok telepedtek volna le. PAX ezeket a szavakat tartja őseredetű román szavaknak: Magura, Grunj (rum. grüń), Djel (rum. Deal), Minčol (rum. Menčel = Münčel). Ezek a szavak épenséggel nem román eredetűek, hanem tipikus őszláv szavak. Magura = erdős hegy, grunj = erdei rét, Djel = választó-hegy = határ-hegy és származik ebből az igéből deliř (olv. djelity) = szétválasztani. Ezekkel a szavakkal legfőljebb azt lehet bizonyítani, hogy a román nyelvben sok eredeti szláv szó van, de semmi esetre nem bizonyítja azt, hogy a Vág völgyében románok telepedtek volna le. Ami pedig DR. G. WEIGAND állítását illeti, hogy Rózsahegy körül román típusokat látott, az hihető is, mert a felvidéken pld. Turóczmegyében is többször láthatni román típusokat, csak hogy azok nem letelepült lakói vidékünknek, hanem Máramaros megyéből a nyári famunka elvégzésére felfogadott famunkások. Ha tehát WEIGAND román típusokat látott, úgy azok valószínűleg ezek a máramarosi famunkások voltak. De alig valószínű, hogy ezek a famunkások hurcolták volna be a Lubochnai-völgybe a *Telekia*-t, mert rendszeren május hónap végén érkeznek meg vidékünkre. Azonban PAX sem tartja a lubochnói *Telekia* ra vonatkozó állításait abszolút értékeknek, ami kitűnik fent idézett

munkájának II. köt. 33. lapján írt következő mondatából: «Ob *Telekia speciosa* im Lubochnatale bei Fenyőháza wirklich ursprünglich wild wächst, wie es jetzt fast den Anschein hat, wird später noch zu erörtern sein.»

Hogy a kérdést eldöntsük, 1912 július hó folyamán HULJÁK János barátommal együtt a Lubochnai-völgyön keresztül a Klakot másztuk meg. Fenyőházától kb. 2–3 km.-nyi távolságban akadnunk rá legelőször a *Telekia*-ra, s a völgyben a Lubochna-patak jobb partján elterülő hegyoldalon még két helyen is rábukkantunk. A völgyben növény *Telekia*-k, ha eredetileg nem vadon teremnek, csak a telepről szökhettek ki. De ha tekintetbe vesszük a teleptől való nagy távolságot, úgy ez a vélemény alig állja meg a helyét. De egészen biztosnak vehetjük, hogy a *Telekia* nem termett a völgyben abban az időben, amikor WAHLENBERG (1813.) a Lubochnai-völgyön keresztül a Klakra ment, és lehetetlenségnek tartom, hogy oly élesszemű botanikus, mint WAHLENBERG, ezt a feltűnő, szép növényt észre nem vette volna.

A völgyön fölfelé haladva, körülbelül 12 km.-re Fenyőházától a Klak patakoeska ömlik a Lubochnai-patakba. A Klak-patakoeska a Nagy-Fátra Klak nevű csúcsa alatt ered. Eme patakoeska mentén haladtunk fel a Klakra. A patak mentén körülbelül másfél km.-nyire egy kis erdei tisztásra érkezünk s a legnagyobb meglepetésünkre a füves térségen, bokrok között nagy tömegben megtaláltuk a *Telekia*-t. A helyzet oly természetes, hogy nincs ok kételkedni abban, hogy itt a *Telekia* őseredetű s az idehurcolására gondolni sem lehet. A telepről ide ki nem szökhették, mert a katonai térképről megállapítottam, hogy ez a hely a teleptől 1359 km.-nyire feszik mélyen bent az erdőben. Az is igen valószínű, hogy a környéken lakó nép tisztán kedvtelésből oda ki nem ültette. Igaz ugyan, hogy a felvidékünkre Erdélyből többször szállítanak fel juhnyájakat, de a Klak egész területén soha sem voltak legelők, hanem minden famentes része rét, s így az állatok sem hurcolhatták ide. Biztos, hogy a mármarosai famunkások révén sem került ide, mert a Klak oldalán vágások nincsenek. Végül még az a kérdés merülhet fel, hogy miért nem gyűjtötte a Klak alatt WAHLENBERG és WÁGNER JÁNOS? WÁGNER J. barátom értesített levélben, hogy a Klakra a turóci oldalról ment fel, s a Klak-patak mentén és a Lubochnai-völgyben nem járt soha s így nem is gyűjthette a *Telekia*-t. Igen valószínűnek tartom, hogy WAHLENBERG sem ment fel a Klakra a Klak-patak mentén. Ugyanis WAHLENBERG előtt a vidék ismeretlen lévén, kalauzzal mehetett fel a Klakra. A kalauz pedig ismerte a Klakra vezető utakat, s így valószínűnek tartom, hogy nem a legfárasztóbb úton vezette fel a Klakra. Ez az út pedig, amelyen mi mentünk fel, igen fárasztó, különösen az utolsó szakasza, amelyen úgyszólván négykézláb kell az embernek felkapaszkodnia.

Ez a felfedezésünk most már némi utbaigazítást nyújt arra nézve is, hogy honnan került a *Telekia* a Lubochnai-völgybe? Véleményem szerint a Nagy-Fátrában a *Telekia* eredeti termőhelyének a Klak alatti helyet kell tekintenünk s erről a helyről került le a Klak-patak vizével a Lubochnói-völgybe. A völgyből időközben el is tűnhetik a *Telekia*, amennyiben közvetlenül a patak mentén terem. A hirtelen hóolvadások alkalmából annyira megáradhat a sebes folyású patak, hogy a part körüli földrészeket szétrombolja s a *Telekia*-t is kiirthatja. Ilyen esetet tapasztaltam a líptómegei Banskó-völgyben is. 1910 augusztus havában e völgy mentén mentem fel a Prassivára. Közvetlenül Luzsna mellett c. 600 m. magasságban seregesen termett a különben csak a havasokon növő *Sedum atratum*, mely a Banskó-patak eredete körül c. 1500 m. magasságban nő. Luzsna mellé tehát csak e patak vizével kerülhetett. 1912-ben ismét kerestem e helyen a *Sedum atratum*-ot, de sehol sem találtam meg, mert a patak megáradt vize teljesen felszántotta a területet. Így 1813 előtt is kiirthatta a Lubochnó-patak megáradt vize a *Telekia*-t, sazáért nem találta a WAHLENBERG a Lubochnai-völgyben. Ezek alapján a *Telekia speciosa* előfordulásának legnyugatibb határául a Lubochnai-völgyet és a Klak-csücsöt (a Nagy-Fátrában) állapíthatjuk meg.

Matricaria discoidea DC. A vasúti állomás körül, Ruttkán.

Chrysanthemum subcorymbosum SCHUR. A Krizsna és Ploska rétjein c. 1300 m. magasságban.

Senecio barbareaefolius KROCK. Nedves réteken, Dubovó körül.

Carlina longifolia REICH. A Zsarnovicza-völgyben. *f. brevibracteata* ANDRAE. A Várhegy déli oldalán, Zniováralja mellett; a Tlszta nyugati oldalán és a Raksai-völgyben.

Carduus Personata (L.) JACQ. A Béli-patak mentén a Kriván-Fátrában.

Carduus subglobulatus BORB. A Lubochnai-völgyben.

Cirsium palustre (L.) SCOP. (*fl. alb.*) Dubovó mellett.

Cirsium erucagineum D. C. (*oleraceum* × *rivulare*) A patak mentén, a Gagyéri-völgyben.

Saussurea discolor DC. A Csernikamennek a Ploska-felé néző mészszikláin seregesen.

Picris Tatrae BORB. Cserjés, füves helyeken a Ploska havas alatt.

Hypochaeris carpatica PAX. A Krizsnán, ahol PAX először gyűjtötte, szedtem foltoslevelű és elágazó alakjait is. Előfordul még igen gyéren a Pustalovča-havason is.

Hypochaeris uniflora VILL. A Klakon, a Nagy-Fátrában.

Crepis alpestris (JACQ.) A Szokol-sziklához vezető hegygerinczen seregesen, a Tlsztán, a Klakon, a Nagy-Fátrában.

Crepis mollis JACQ. A Nagy-Fátrában: a Klakon, Krizsnán, Ploskán és a Pustalovča-havason; a Kriván-Fátrában: a Suchyn.

Crepis capillaris (L.) WALLR. Tarlókon Dubovó mellett.

Der Verf. zählt in diesem Artikel die wichtigsten Funde auf, die es um seinen Wohnort Stubnyafürdő im besondere aber in der grossen Fáttra gemacht hat. Hervorzuheben ist die Entdeckung eines neuen Standortes von *Trichophorum oliganthum* (C. A. MEY) FRITSCH im Sumpfe Nedoroz im Raksa-er Tale: von *Cytisius serotinus* KIT. auf dem Berg Sokol im Blatnica-er Tale, ferner von *Telckia speciosa* nicht nur bei Fenyőháza, von wo sie schon bekannt war, wo jedoch ihr spontanes Vorkommen etwas zweifelhaft war, sondern auch auf dem Berg Klak, wo sie sicher wild wächst.

Der Verf. weist auch auf Grund eines Gutachtens Dr. S. JÁVORKA'S nach, daß von TUZSON *Daphne Verloti* G. G. resp. *D. Cneorum* B. *Verloti* irrtümlicher Weise aus dem Turóczer Comitatus angegeben wird. Es handelt sich nämlich nur um eine schlankere Form von *D. Cneorum* mit schmälere, kurz zugespitzten Blättern, welche aber in der Form der Corollenabschnitte von der echten *D. Verloti* abweicht und sicher zu *D. Cneorum* zu zählen ist, ebenso wie die übrigen von TUZSON als *f. arbusculoides*, *f. dilatata* u. *f. oblonga* unterschiedenen Formen, von welchen einzelne von TUZSON selbst bestimmte Exemplare (im Herb. des ungar. National-Museums) von einander nicht zu unterscheiden sind.

Beiträge zur Flora des Bades Bázna (Baassen).

Adatok Bázna-fürdő flórájához.

Irta : { Julius Römer (Brassó).
Von : }

Der Breslauer Botaniker Dr. F. PAX hat in seiner zweibändigen Pflanzengeographie der Karpaten auch für die Verbreitung der Pflanzen in Siebenbürgen eine grundlegende Darstellung gegeben. Dabei hat er nicht nur grobe Umrisse gezeichnet, sondern auch das gegenseitige Verhältnis der Pflanzengemeinschaften in Siebenbürgen nach regionalen und ökologischen Beziehungen erörtert. Nun gilt es, die Maschen des gespannten Netzes durch Kleinarbeit auszufüllen, die Einzelheiten in das farbenreiche Bild einzufügen. Das werden am besten die einheimischen Botaniker besorgen können, indem sie kleinere oder grössere Gebiete möglichst genau erforschen, also pflanzengeographische Detailmalerei treiben. Einige Beiträge dazu habe ich geliefert. Sie betreffen zum grössten Teile das Burzenland und beziehen sich auf die Pflanzenwelt des Csukás, des Schulers, der Zinne, des Kleinen Hangesteines, des Szászhermányer (Honigberger) Gebietes. Kleine Steinchen zum siebenbürgischen Pflanzenmosaik habe ich auch aus Kovászna und aus Vizakna (Salzburg) herbeigetragen. Die Pflanzenwelt des letzteren Ortes mit der von Bázna zu vergleichen, ermöglichte ein vierwöchentlicher Aufenthalt an diesem im Jahre 1910 und ein sechswöchentlicher im Jahre 1912.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1913

Band/Volume: [12](#)

Autor(en)/Author(s): Margittai Antal

Artikel/Article: [Adatok Turóc vármegye flórájához. Beiträge zur Flora des Komitates Turóc. 236-250](#)